

stabilită. Astfel, în C. III, 27, 5 *rumpat* e mai potrivit decât *rumpit* (Voll.) deoarece continuă seria de imprecății începută cu subj. *ducat* la v. 2. În cazul odei I, 32, 1 disputa între *poscimur* și *poscimus* este rezolvată de Klingner (ca și K. H.) în favoarea acestuia din urmă. Personal, socot mai bună din punct de vedere al conținutului varianta *poscimur*, adoptată de Vol., Vil., Plessis. Fără a reedita discuția argumentelor, aș ține să precizez că oda are un caracter programatic și înfățișează poziția obișnuită a lui Horațiu față de tematica odelor sale. Se știe că subiectele politice i-au fost cerute în repetate rânduri. Inițiativa proprie și adeviunea lirică a poetului nu este anulată, cum crede K. H., de solicitare. În cazul de față Horațiu o acceptă păstrându-și preferința pentru subiectele ușoare. Între perfectul *lusimus*, și *hunc annum... et pluris* nu trebuie văzută o separare între încercările poetice mai puțin serioase din trecut și hotărîrea de a se orienta către o tematică gravă. Evocarea exemplului lui Alceu din strofa a II-a și a III-a ne arată că e vorba de o alternativă a celor două categorii de teme confirmată de altfel de însăși practica poetului. De asemenea *mihi cumque* din finalul odei, cu toată stîngăcia și neclaritatea pe care o comportă textul, mi se pare că poate demonstra aceeași orientare: Horațiu slăvește muza invocată, *oricare* ar fi tema pe care o tratează.

Rezerve ca cele de mai sus arată doar că înțelegerea unui poet ca Horațiu mai cere încă eforturi pentru stabilirea autentică a formei în care și-a exprimat gândurile. Ele nu infirmă valoarea incontestabilă a ediției prezentate de Klingner: efortul de clarificare a conținutului prin confruntarea variantelor și folosirea creatoare a rezultatelor cercetării științifice, de la cele mai vechi pînă la ultimele studii, tendința de simplificare și de limpezire a aparatului critic, lăsînd cititorului posibilitatea alegerii fără a-l încărcă cu detalii de prisos, atenția sporită acordată comentariului lui Porphyrio și scholiilor, păstrarea indexurilor lui Vollmer cu unele corectări și mai ales pasiunea și respectul pentru adevăr — toate acestea fac din ediția lui Klingner un instrument de lucru util și prompt pentru cunoașterea unui poet de frunte ca Horațiu.

(M. Nichita)

M. FABII QUINTILIANI *Institutionis Oratoriae libri XII*, editid Ludwig Radermacher, addenda et corrigenda collegit et adiecit Vinzenz Buccheit, Leipzig, Teubner, 1959.

După cum arată titlul, ediția de față este o reimprimare a ediției lui Radermacher (Teubner, Vol. I, 1907; Vol. II, 1935), însoțită, la sfîrșitul fiecărui volum, de o listă de adaosuri și emendări propuse de V. Buccheit. Întrucît ediția lui Radermacher este cunoscută, ne vom opri numai asupra propunerilor făcute de Buccheit. De la început trebuie observat că propunerile făcute de Buccheit sînt interesante, judicioase alese, deși de inegală importanță și nu toate la fel de convingătoare.

Vom da două exemple: În I, 3, 14, Quintilian se ridică împotriva bătăii, pentru că, zice el, bătaia e un lucru urît, potrivit numai cu sclavii și apoi este, cu vîrsta, și o nedreptate: «et certe (quod conuenit si aetatem mutes) iniuria». Buccheit conducîndu-se cu Stroux după Ambrosianus E. 153 sec. XI și de consensul codicelor Bambergensis n. 351, sec. X, Bambergensis XI, sec. X și Nostradamensis Paris. lat. 18527, sec. X, propune *iniuriae*, care ar fi un dativus finalis. Deci Buccheit adoptă *lectio difficilior*, ceea ce este foarte verosimil. În orice caz, chiar dacă ar rămîne *iniuria*, ideea nu se schimbă.

Mai importantă este propunerea ca în I, 5, 8, în loc de *unum gente* să se citească, împreună cu Niedermann, *unum genus*. Quintilian a anunțat în rîndurile anterioare că va vorbi despre

barbarisme. Apoi autorul latin vrea să spună că primul gen de barbarisme poate fi constituit de acelea făcute de străinii de limba latină, deci după neamul celor care le fac. Așa a înțeles Radermacher și a citit: *Unum [genus barbarismi] gente* [= se distinge după neamul celor care le fac]. Buccheit se orientează cu Niedermann, după începutul frazei următoare care sună:

Allerum genus barbarismi accipimus, quod fit animi natura [Alt gen de barbarisme, care se face pe cale psihică]. Noi socotim că, deși lecțiunea Buccheit — Niedermann este interesantă, cea adoptată de Radermacher este mai convingătoare, deoarece Quintilian n-a pus accentul pe enumerarea categoriilor de barbarisme ci pe izvorul din care provin, deci *gente* își găsește un paralelism mai justificat în *natura animi* decât în *allerum genus*.

Chiar dacă lista de adaosuri și corectări propusă de Buccheit nu este convingătoare în întregime, în orice caz, lista propunerilor pune pe cititor la curent cu tot ceea ce s-a scris, până la data apariției volumului, în legătură cu textul lui Quintilian. Aceasta este un mare merit, care îndreptățește toate laudele la adresa editorului, care a procedat foarte cuminte păstrând textul lui Radermacher și făcând la sfârșit aceste adaosuri.

(*Maria Helco*)

M. MARINESCU-HIMU și F. VANȚ, *Manual de limba elină pentru învățământul superior*, București, Litografia și tipografia învățământului, 1958, 438 p.

În predarea limbii eline în învățământul superior se simțea de mult timp nevoia unor texte tipărite, ca și a unui curs de gramatică. Vechile gramatici apărute în limba română (Gramatica limbii eline de Balmuș și Graur, sau cea de Simenschy) sînt de mult epuizate, iar bibliotecile posedă un număr mic de exemplare.

Manualul elaborat de M. Marinescu-Himu și F. Vanț, lectore la Universitatea C. I. Parhon, împlinește această lipsă serioasă și dă posibilitate studentului ca, prin munca lui individuală, să-și adîncească și să-și completeze problemele predate la curs.

Manualul este alcătuit din următoarele părți: o culegere de texte, un curs de gramatică, un vocabular și un indice de materii.

Culegerea de texte începe cu un număr de exerciții ușoare, foarte necesare celor care încep studiul limbii grecești, grupate pe probleme de gramatică, asupra cărora se atrage atenția în note. Chiar în alegerea acestor texte s-a urmărit, pe lângă criteriul ușurinței, și un conținut interesant și instructiv. Bucățile redau legende din mitologia greacă, fabule, anecdote, ghicitori, maxime și proverbe, care condensează în ele înțelepciunea maselor din Grecia antică. Textele originale din autorii greci sînt alese după specificul facultăților în care se predă limba greacă, *literare, filozofice și istorice* și au ca scop să ajute disciplinele de bază ale acestor facultăți. Ele nu reproduc vechile antologii, ci aleg pasaje din operele reprezentative ale literaturii grecești. Astfel, textele literare cuprind frumoase descrieri (Împrejurimile Atenei, Parcul lui Cyrus), aspecte din viața grecească (Sisitiile, Educația spartană), figuri de eroi, portrete, dialoguri, precum și o colecție de poezii lirice prin care studenții pot face cunoștință cu frumusețea poeziei și a versului grec. Textele istorice oglindesc lupta împotriva stăpînilor de sclavi (Răscoala lui Spartacus), figuri istorice celebre (Alexandru cel Mare), aspecte sociale (elogiul democrației), momente din istoria Greciei (Lupta de la Salamina), probleme de politică, date geografice și etnografice atît privitoare la Grecia, cît și la populațiile cu care a intrat ea în legătură. (Obiceiurile libienilor, Babilonul, etc). Sînt interesante bucățile care se referă la patria noastră (Buerebista, Podul lui Traian, Orașele de pe litoralul Mării Negre ș. a.). Textele filozofice acordă un loc important luptei, pe teren ideologic, a concepției